

I. Bezpieczeństwo międzynarodowe, bezpieczeństwo energetyczne regionu, organizacje ponadpaństwowe w regionie

- Definicja, Ukształtowanie się nowoczesnego systemu międzypaństwowego. Podział systemu światowego na centrum, półperyferie i peryferie. Hegemonia i równowaga sił. Cykle hegemoniczne Modelskiego.
- Miejsce i bezpieczeństwo regionu Europy Środkowej i Wschodniej w globalnym układzie sił w koncepcjach Immanuela Wallersteina, Paula Kennedy'ego i Samuela Huntigtona. Koncepcja wyzwań i odpowiedzi Arnolda Toynbeego.
- Strategie państw w odpowiedzi na globalne wyzwania. Bezpieczeństwo ekonomiczne, strategie gospodarcze i geopolityczne państw. Wojny hegemoniczne a bezpieczeństwo państw regionu. Systemy równowagi sił w Europie a państwa regionu.
- System jałtański: Układ Warszawski i NATO. Rozpad układu dwubiegunowego. Rozszerzenie NATO i Unii Europejskiej. Globalizacja. Wymiar kulturowy bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo energetyczne regionu.

II. Geopolityka

Definicje, metoda analizy wyborów w polityce zagranicznej. Koncepcje najważniejszych geopolityków: Rudolpha Kjellena, Karla Haushofera, Halforda Johna Mackindera, Alfreda Mahana, Juliana Corbetta, Nicholasa Spykmana, Saula Cohena, Aleksandra Nikołajewicza Siewierskiego.

Podział na państwa lądowe i morskie. Koncepcja i znaczenie Heartlandu i Wyspy Świata, Znaczenie państw Rimlandu. Wpływ tych koncepcji na politykę zagraniczną mocarstw.

Euroazjaci i neo-euroazjaci; elementy wspólne i różnice z ideologią państwowańską. Cele imperialne eurazjatów. Koncepcja sojuszu rosyjsko-chińskiego. Koncepcja sojuszu rosyjsko-europejskiego pod kontrolą Rosji i Niemiec.

Geopolityka polska: Adolf Bocheński, Władysław Studnicki, koncepcja Międzymorza (Ryszard Wraga), koncepcje paryskiej „Kultury”. Geoekonomia, geostrategia. Koniec klasycznych wojen. Koncepcja Edwarda Luttwaka.

Problem upadku imperiów. Koncepcje Paula Kennedego, Arnolda Toynbeego, Immanuela Wallersteina, Francisa Fukuyamy, Samuela Huntigtona. Problem powstawania, wzrostu, walki i dezintegracji cywilizacji. Koncepcja Toynbeego: wyzwania i odpowiedzi.

III. Historia Bałkanów do 1945 roku

Celem wykładu jest przedstawienie w sposób systematyczny dziejów Bałkanów do 1945 roku. Zważywszy na istotną rolę przełomu, jaki miał miejsce w tym regionie na przełomie XVIII i XIX wieku wraz z nastaniem nowoczesności, to wykład obejmie okres czasu właśnie od tego przełomu aż po ustanowienie władzy komunistycznej na Bałkanach po zakończeniu drugiej wojny światowej. U podstaw tego wykładu leży przekonanie, że zrozumienie Bałkanów końca wieku XX i początku XXI wymaga pogłębionej analizy dziejów tego regionu w XIX i pierwszej połowie XX wieku.

Struktura zajęć nie będzie podzielona według klucza krajowego, lecz uporządkowana w blokach chronologicznych. Tym samym, na tym tle, lepiej ukazują się wspólne tendencje rozwojowe w regionie. Zatem, wygląda ona następująco:

1. Wpływ Oświecenia i początki ideowe – druga połowa XVIII w i pierwsze dekady wieku XIX: to wstępne zapoznanie się ze stanem ludów bałkańskich w tym okresie, a także ukazanie związków między tym regionem a rozwojem ideowym w ówczesnej Europie. Jego celem jest pokazanie jak wyglądała sytuacja polityczna i społeczna na Bałkanach, jaki wpływ miały idee francuskiego oświecenia, epoka napoleońska oraz ustanowienie nowego porządku politycznego w Europie przez Kongres Wiedeński. W tym kontekście, spróbujemy także podjąć się analizy porównawczej rozwoju idei narodowych na Bałkanach.

2. Od lokalnych powstań do narodowo-wyzwoleńczych rewolucji – przypadek grecki i serbski: będzie to blok poświęcony analizie dwóch pierwszych ruchów masowych na Bałkanach, które doprowadziły do powstania pierwszych państw narodowych na Bałkanach, Grecji i Serbii.

3. Reformy Tanzymatu i ich wpływ na rozwój sytuacji społeczno-politycznej na Bałkanach: W zamierzeniu ich autorów tzw. Reformy Tanzymatu, które zostały wdrożone w Imperium Osmańskim w okresie 1839-1856, miały nadać nowy, nowoczesny i europejski, kształt temu państwu. Reformy te doprowadziły do kresu systemu millet, a zainicjowały pojęcie obywatela państwowego bez względu na wyznanie i narodowość. Celem tego bloku zajęć będzie właśnie omawianie wpływu, jakie te reformy odegrały w rozwoju nacjonalizmów na Bałkanach. Czy można już mówić o istnieniu narodów bałkańskich w tym okresie?

4. Kryzys wschodni i Kongres Berliński – Wielkie Mocarstwa i małe narody: celem tych zajęć będzie dokładne omówienie drugiej połowy lat 1870, z szczególnym naciskiem na wydarzenia z lat 1877-1878. Mocarstwa europejskie już w połowie XIX w. zaczęły się angażować w sprawy osmańsko-bałkańskie. Dopiero jednak traktat z San Stefano i szczególnie Kongres Berliński otworzyły okres czynnej obecności europejskich mocarstw na Bałkanach. To dzięki nim ukształtował się w tym regionie nowy porządek polityczny, którzy w sposób znaczący zaważył na dalsze dzieje wszystkich narodów bałkańskich. Jaki był ten wpływ, czym kierowały się Wielkie Mocarstwa i jak do tej gry wielkich dostosowały elity polityczne małych bałkańskich narodów?

5. Cisza przed burzą – narodowa propaganda i praca od podstaw: koniec XIX w. to okres politycznego spokoju na Bałkanach, głównie dzięki staraniom europejskich mocarstw. To wtedy jednak pojawiły się i nabrały politycznego znaczenia takie terminy jak ‘sałatka macedońska’ czy ‘bałkański kocioł’. Bez wątpienia był to okres wzmożonych działań propagandowych, czego wyrazem był przypadek Macedonii. Właśnie tym wysiłkom na polu propagandy narodowej, rozwoju oświaty i budowania struktur wyznaniowych będzie poświęcony ten blok zajęć.

6. Wybuch bałkańskiej ‘beczki prochu’ – małe państwa i Wielkie Mocarstwa: w tym bloku tematycznym będziemy się zajmować okresem 1908-1920, w którym pod wieloma względami ukształtował się porządek polityczny zachowujący się po dziś dzień na Bałkanach. Epokę tę wyznaczają dwa przełomowe wydarzenia – rewolucja Młodych Turków oraz Konferencja Pokojowa w Paryżu. Był to okres politycznych artykulacji i zbrojnych działań na rzecz ich realizacji podczas wojen bałkańskich oraz podczas

pierwszej wojny światowej. Był to zatem czas zderzeń programów narodowych, ale także ustanowienia kompromisowych rozwiązań szczególnie podczas Konferencji Pokojowej.

7. Międzywojnie i nacjonalizmy państwowe na Bałkanach: okres międzywojenny charakteryzuje się swoistym spokojem, gdy się patrzy nań w porównaniu z poprzednim okresem. Jednak był to okres wzmożonej propagandy, silnie naznaczony niepokojami społecznymi, łamaniem praw mniejszości narodowych i wzmocnieniem nacjonalizmu państwowego. Celem tego bloku zajęć będzie analiza tej epoki właśnie pod tym kątem.

8. Druga wojna światowa – czas irredentyzmu narodowego: mało kto patrzy na ten okres pod względem nacjonalizmu i to jest rzecz zrozumiała. Mając jednak na uwadze główne wydarzenia – okupację włoską lub niemiecką, kolaborację, wojny domowe, czystki etniczne, holokaust i działań partyzanckich – będziemy się starać w tym bloku uwypuklić tendencje polityczne i społeczne o narodowym i nacjonalistycznym ubarwieniu, które w dużej mierze determinowały nie tylko przebieg wojny, ale także układ sił i nowy polityczny porządek po wojnie.

IV. Historia Europy Wschodniej do 1945 roku

1. Ukraińcy i kwestia tożsamości narodowej (od II połowy XIX w. do I Wojny Światowej).
2. Greko-katolicyzm. Prowincja galicyjska: organizacja i ludzie.
3. Greko-katolicyzm a prawosławie. Rola cerkwi greko-katolickiej w projektach latynizacji prawosławia.
4. Ukraińska Republika Ludowa i Państwo Hetmańskie.
5. Kwestia bałtycka w polityce Polski w okresie 1918–1922.
6. Państwa bałtyckie 1923–1939.
7. Problem białoruski 1918–1922.
8. Białoruskie środowiska narodowe 1922-1939.
9. Dmytro Doncow i ideologia nacjonalizmu ukraińskiego.
10. Ukraiński nacjonalizm: UWO 1920-1928.
11. Ukraiński nacjonalizm: OUN 1929-1939.
12. Ukraiński nacjonalizm w latach II Wojny Światowej.
13. Traktat Ribbentrop-Mołotow (sierpień 1939) i jego skutki.
14. Europa Wschodnia w koncepcjach i planach geopolitycznych po I Wojnie Światowej.

V. Historia Kaukazu XIX-XX w.

- Inkorporacja Kaukazu do imperium rosyjskiego w I połowie XIX wieku. Cechy kolonializmu rosyjskiego, główne kierunki polityki caratu wobec narodów kaukaskich.
- Tworzenie zakaukaskich ruchów i partii politycznych, ich ideologia i dążenie do emancypacji narodowej, ich związki z przebiegiem wydarzeń w Rosji. Następstwa dla regionu I wojny światowej i obalenia caratu.
- Powstanie państw narodowych (Armenia, Azerbejdżan, Gruzja). Ich obalenie przez bolszewików. Proces sowietyzacji. Od Federacji do republik sowieckich. Opór, represje i adaptacja.
- Przemiany społeczne i gospodarcze w latach 20-tych i 30-tych XX wieku, II wojna światowa. Dominacja „narodów tytularnych” i proces homogenizacji narodowej republik, koniec de facto Zakaukazia.
- Rozkład systemu komunistycznego. Ruchy opozycyjne od lat 60-tych. Szczególny charakter dochodzenia do niepodległości poszczególnych republik (wojna domowa w Gruzji, konflikt karabachski). Warunki i przebieg transformacji, procesy modernizacji, ich cechy szczególne.

VI. Historia Związku Sowieckiego

Pierwsza część wykładu obejmuje genezę historyczną i polityczno-ideową Rosji bolszewickiej, ZSRS i systemu sowieckiego. Omawia siły napędowe rewolucji rosyjskiej, charakter bolszewizmu, główne etapy rozwoju państwa i społeczeństwa – komunizm wojenny, NEP, kolektywizację wsi i industrializację przemysłu, epokę Wielkiego Terroru, politykę ZSRS w II wojnie światowej, zimną wojnę, destalinizację po XX Zjeździe KPZS, okres breżniewowskiego „zastoju”, politykę Gorbaczowa i rozpad państwa.

W drugiej części omówiona jest polityka Jelcyna – reformy polityczne, powstanie systemu oligarchicznego, procesy dezintegracji i próby reintegracji przestrzeni postsowieckiej. Następnie omówiona jest budowa systemu tzw. „suwerennej demokracji” przez Putina i charakter „imitacyjnej” demokracji” w okresie tandemu Putin–Miedwiediew.

Trzecia część wykładu poświęcona jest budowie imperium zewnętrznego” – implantacja stalinowskiego systemu politycznego i społeczno-gospodarczego w państwach satelickich, szczególnie Europie Środkowowschodniej i Chinach. Następnie omówiona jest stopniowa dekompozycja systemu stalinowskiego i sowieckiego poprzez kolejne kryzysy polityczne w Niemczech, na Węgrzech, w Czechosłowacji i w Polsce. Omówione są też zmiany relacji państw postsowieckich z Federacją Rosyjską o 1991 r. w związku z procesami integracji państw Europy Środkowowschodniej. z UE i NATO, a także główne elementy polityki Rosji wobec swych byłych republik i państw zachodnich.

VII. Kluczowe zagadnienia historii Rosji do 1917 roku

- Tradycyjny paradygmat historii Rosji. Kontrowersje wokół „normańskiej” teorii powstania Rusi kijowskiej. Wielkie Księstwo Moskiewskie i specyfika jego organizacji politycznej i społecznej: rosyjski absolutyzm - monarchia patrymonialna -państwo „powszechnej służby”. Ekspansja moskiewska w Europie Wschodniej w XVI i XII wieku.

- Modernizacja państwa rosyjskiego pod rządami Piotra I. Awans Rosji do klubu europejskich wielkich mocarstw. Reformy Katarzyny II jako próba „europeizacji państwa i społeczeństwa rosyjskiego.
- Formowanie się podstaw nowożytnej narodowości rosyjskiej: Wojna Ojczyźniana 1812 r., twórczość Karamzina. Ewolucja rosyjskiego absolutyzmu w pierwszej połowie XIX w. i biurokratyzacja rosyjskiej monarchii.
- Powstanie głównych nurtów intelektualnych Rosji: słowianofilstwo i okcydentalizm. Rosja jako wielonarodowe imperium w epoce nacjonalizmów: strategie adaptacji. Wojna krymska i reformy liberalne Aleksandra II: odpowiedź na wyzwania modernizacyjne. Kontr-reformy Aleksandra III. Industrializacja Rosji: Sergiusz Witte i jego program.
- Kryzys rosyjskiego absolutyzmu: rewolucja 1905 roku i jej konsekwencje. Piotr Stołypin i program konserwatywnych reform. Rosja w międzynarodowym układzie sił w przeddzień I wojny światowej. Udział Rosji w I wojnie światowej i jego konsekwencje dla stabilności reżimu. Narastanie opozycji wewnętrznej, kryzys reżimu i jego załamanie w lutym 1917 r.

VIII. Konwersatorium polityki zagranicznej

1. Polityka międzynarodowa RP - uwarunkowania prawne i organizacyjne
2. Reorientacja polityki zagranicznej w okresie przemian systemowych.
3. Polityka międzynarodowa RP w świetle expose MSZ
4. Dyplomacja publiczna i rola organizacji pozarządowych w polityce zagranicznej
5. Rosja w polityce wschodniej Polski
6. Ukraina w polityce wschodniej Polski
7. Białoruś w polityce wschodniej Polski
8. Mołdawia w polityce wschodniej Polski
9. Państwa Kaukazu Południowego w polityce wschodniej Polski.
10. Partnerstwo Wschodnie w polityce wschodniej Polski i Unii Europejskiej.
11. Współpraca rozwojowa w polityce Polski i Unii Europejskiej.
12. Rola mniejszości polskich i mniejszości narodowych w Polsce w stosunkach RP z sąsiadami.

IX. Mediokracja, informacja, propaganda i manipulacja

- Społeczeństwo postdemokratyczne
- Mediokracja
- Psychosocjotechnika
- Karnoprawne granice wolności słowa
- Przemoc symboliczna
- Sterowanie społeczne; Kanały sterownicze
- Elementy wojen informacyjnych
- Wojna psychologiczna
- Manipulacja jednostką i zbiorowością
- Obszary i instrumenty manipulacji językowej
- Kłamstwo jako instrument – mass-media
- Kłamstwo jako instrument – polityka
- Społeczeństwo i prawda
- Zakłamanie społeczne
- Społeczeństwo spektaklu
- Strategie dezinformacji
- Strategie podstępu
- Gry operacyjne w polityce społecznej

X. Polska polityka wschodnia po 1915 roku

1. Definicje. Sytuacja polityczna i tendencje rozwojowe w czasie I Wojny Światowej
2. Roman Dmowski i jego projekt inkorporacyjny
3. Józef Piłsudski i jego projekt federacyjny
4. Wojna polsko-ukraińska o Galicję Wschodnią 1918-1919
5. Konferencja Pokojowa w Paryżu. Styczeń-luty 1919
6. Rok 1919: Kwestia litewska (1)
7. Lata 1919–1921: Kwestia litewska (2)

8. Kwestia białoruska
9. Polska a Ukraińska Republika Ludowa. Sojusz polityczno-wojskowy 1920 roku.
10. Wyprawa Kijowska
11. Wojna polsko-bolszewicka 1919-1921.
12. Traktat Ryski 18 III 1921 i jego konsekwencje
13. Polska – ZSRR. Normalizacja 1921-1932
14. Polska – ZSRR. Polityka równowagi 1932–1939
15. Polska – ZSRR. Lata wojny 1939–1943

XI. Przemiany w Europie Środkowej i na Bałkanach po 1989 roku

- Analiza sił politycznych państw regionu: Albanii, Macedonii, Serbii, Czarnogóry, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Bułgarii i Rumunii, główne siły polityczne w każdym kraju, geneza i charakter ugrupowań politycznych ze szczególnym uwzględnieniem ich komunistycznych korzeni i trwałości komunistycznej elity władzy, powiązania ze służbami.
- Procesy klientelizacji i wasalizacji ugrupowań niekomunistycznych wobec partii postkomunistycznych, tworzenie partii przez służby i ugrupowania mafijne lub biznesowe, teatralizacja form życia politycznego i prawdziwa władza, rozróżnienie między rządzeniem i sprawowaniem władzy, instrumenty wpływów rosyjskich w regionie, partie reprezentujące wpływy rosyjskie.
- Rozpad federacji serbsko-czarnogórskiej; jego rozpad i skutki. Obalenie władzy Miloszewicia i konsekwencje rozpadu federacji dla prezydenta Kosztunicy i wewnętrznej rywalizacji politycznej w Serbii.
- Kwestia niepodległości Kosowa. Bośnia i Hercegowina – przykład państwa niesuwerennego i sztucznego pod kontrolą UE. Wpływy mocarstw na Bałkanach.
- Rozszerzenie Unii Europejskiej. Dążenie do wstąpienia do Unii jako czynnik polityki krajowej w Serbii, Chorwacji i Macedonii. Permanentny kryzys polityczny w Macedonii.

XII. Przemiany w Europie Wschodniej po 1991 roku

1. Pierwsze lata państwowości ukraińskiej: prezydentura Leonida Krawczuka, rozbudowa państwa.
2. Ustrój polityczny Ukrainy. Oligarchia i klany oligarchiczne. Władza – jej źródła, komponenty i sposoby realizacji.
3. Geopolityka Ukrainy. Ukraina w stosunkach międzynarodowych.

4.Relacje polsko-ukraińskie. Polska grupa mniejszościowa na Ukrainie; 5.Rewolucja Pomarańczowa: kontekst społeczny, polityczny i międzynarodowy, wewnętrzna dynamika i rezultaty; 6.Białoruś. Narodziny państwa i okres rządów Stanisława Szuszkiewicza 1991-1994, Białoruska demokracja.

7.Białoruś autorytarna. Rządy Aleksandra Łukaszenki 1994-2010; system polityczny Białorusi. Opozycja parlamentarna i pozaparlamentarna. Konflikty wewnętrzne.

8.Białoruś i Federacja Rosyjska. Specyfika relacji dwustronnych. Państwo Związkowe Rosji i Białorusi (PZriB), Związek Białorusi i Rosji (ZBiR) 1996-2000.

9.Stosunki polsko-białoruskie. Polska grupa mniejszościowa na Białorusi.

10.Państwa bałtyckie w pierwszej dekadzie niepodległości 1991-2001. Stosunki wewnętrzne. Polityka zagraniczna. Wymiar Północny UE.

11.Problem mniejszości rosyjskiej w Estonii i na Łotwie.

12.Litwa. Relacje litewsko-polskie. Problem mniejszości polskiej.

13.Geopolityka państw bałtyckich. Specyfika i różnorodność regionu. Relacje z Federacją Rosyjską.

14.Polityka i doktryny bezpieczeństwa narodowego państw bałtyckich. Kaliningrad.

15.Narodowe gospodarki państw bałtyckich.

XIII. Służby specjalne państw byłego obszaru ZSRS po 1991 roku

- Struktura służb rosyjskich, ich zadania.
- Formalne uprawnienia i nieformalne wpływy (polityka, biznes).
- Porównanie budowy służb rosyjskich i innych byłego obszaru sowieckiego z budową KGB i GRU.
- Porównanie różnic i podobieństw w strukturze republikańskich KGB i ich zależności od Centrali z obecnym stanem służb krajów postsowieckich i ich relacji z Rosją.
- Zasady współpracy służb bloku, podział ról oraz powiązania.
- Przykłady operacji i koordynacji.
- Zasady pracy, podziały na klany, stan kadr.
- Pozycja służb w państwach postsowieckich: polityka, biznes, świat przestępczy.

XIV. Służby specjalne ZSRS i bloku sowieckiego

- Struktura KGB i GRU, zadania wszystkich zarządów i wydziałów, różnice w strukturze republikańskich KGB, podległość centralnego i republikańskich KGB.
- Porównanie budowy służb sowieckich ze strukturami służb bloku sowieckiego; różnice i podobieństwa. Zasady współpracy służb bloku, podział ról oraz powiązania. Przykłady operacji i koordynacji, wspólna baza danych.
- Zasady pracy, podziały na klany w służbach, omówienie kadr sowieckich i wasalnych. Uczelnie KGB i rekrutacja. Pozycja służb w państwach wasalnych

XV. Seminarium dyplomowe; konwersatorium bieżących problemów polityki europejskiej

- Głównymi tematami seminarium i konwersatorium będzie problematyka dwuletnich zajęć, dostosowana zwłaszcza do tematów prac dyplomowych.
- Pomoc metodyczna i logistyczna w dotarciu do literatury przedmiotu badań i kwerenda źródłowa.
- Pomoc metodologiczna przy pisaniu pracy dyplomowej.

XVI. System władzy Federacji Rosyjskiej

Wykład we wstępnej części opisuje tradycje historyczne rosyjskiej państwowości – cechy samowładztwa (Moskowi) opartego o tradycje bizantyjskie i tatarsko-mongolskie, odgórną modernizację systemu w epoce Piotra I, oraz próby reform i niekonsekwencje zmian politycznych w XIX w. Krótki okres chwiejnej demokracji w 1917 r. przerwany przewrotem bolszewickim i kolejną przymusową odgórną modernizacją nawiązującą do tradycyjnych cech – braku podstaw demokracji, legitymizacji prawnej, podziału władz, systematyczny rozwój potęgi państwa kosztem społeczeństwa, rozwój państwa wszerz i jego centralizację dla przymusowego utrzymywania narodów i grup etnicznych w ramach imperium.

Następnie wykład podejmuje kwestię przyczyn kryzysu tego systemu i połowiczną, nieudaną próbę zbudowania systemu demokracji konstytucyjnej opartej na podziale władz zależnym jednak od woli prezydenta. Jako rezultat tego niepowodzenia ukazany jest system ponownej centralizacji całej władzy w rękach prezydenta i budowa tzw. wertykalu władzy, tradycyjnie wykluczającej suwerenność i podział władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędowniczej przy formalnym jego zachowaniu w ramach tzw. systemu „suwerennej demokracji”. Omawiane są zmiany w procesie decyzyjnym, rola oligarchów i struktur „siłowych”, osłabienie autonomii regionów.

Ostatnia część wykładu to narastanie kryzysu tej konstrukcji systemu władzy i próby jego obrony przez aktualne ośrodki władzy w postaci centrum na Kremlu, quasi-parlamentarnych partii politycznych, grupy interesów dysponujących mediami, systemem kar i nagród będących w dyspozycji władz.

XVII. Sytuacja gospodarcza na obszarze postsowieckim

- Przedmiot podejmuje problematykę transformacji systemu społeczno-gospodarczego Rosji i byłych republik sowieckich. Punktem wyjścia jest zespół przyczyn, które doprowadziły do rozpadu systemu gospodarki planowej i nakazowo-rozdzielczego zarówno na płaszczyźnie ekonomicznej jak też politycznej i społeczno – kulturowej. Analizowane są przyczyny i skutki utrzymywania się starych powiązań gospodarczych wynikających ze struktury ekonomiki b. ZSRS oraz formowanie się nowych więzi związanych z napięciami i konfliktami o szerszym znaczeniu geopolitycznym.
- Ważne miejsce w konwersatorium zajmują ekonomiczne, polityczne i społeczne aspekty przemian struktury własnościowej, zmiany stylu życia, postaw społecznych i hierarchii wartości w procesie przejścia do gospodarki rynkowej. Szczególne miejsce zajmie tu kwestia wpływu zmian struktur ekonomicznych na nowy kształt struktury politycznej – powstanie systemu oligarchicznego.

Problematyka ta analizowana jest w przekroju regionalnym – Rosja i wschodnioeuropejskie kraje b. ZSRS Białoruś, Ukraina, Mołdawia, następnie państwa Kaukazu Płd. oraz Kazachstanu i Azji Centralnej.

- Podjęte zostaną także zagadnienia wpływu surowcowego i nisko zaawansowanego technologicznie charakteru gospodarki postsowieckiej na jej kondycję w warunkach kryzysów gospodarczych w świecie.

XVIII. Teoria i praktyka dyplomacji

- Wykład obejmuje rys historyczny rozwoju stosunków dyplomatycznych, konwencje wielostronne, traktaty dwustronne, zwyczaje i konwenanse, doktrynę prawa dyplomatycznego.
- Ujęte są zagadnienia istoty dyplomacji i jej zmieniającego się charakteru. Wyjaśniona jest specyfika dyplomacji dwustronnej i wielostronnej, roli organów wewnętrznych państwa do spraw stosunków z zagranicą (głowa państwa, parlamenty, rząd i Premier, Minister, Ministerstwo Spraw Zagranicznych) oraz organów zewnętrznych państwa w stosunkach międzynarodowych (stałe przedstawicielstwa, dyplomatyczne misje specjalne, przedstawicielstwa przy organizacjach międzynarodowych, misje wojskowe, przedstawicielstwa handlowe).
- Przedstawione są normy regulujące stosunki dyplomatyczne - rodzaje, klasy, rangi, tytuły szefów i członków misji dyplomatycznych, zasady precedencji w korpusie dyplomatycznym, prawo legacji, kwestia uznania państw i rządów a stosunki dyplomatyczne, ustanowienie stosunków dyplomatycznych, początek i koniec misji dyplomatycznej, przyczyny zakończenia, zawieszenie i zerwanie stosunków dyplomatycznych, funkcje misji, szefowie i personel misji dyplomatycznych, przywileje i immunitety dyplomatyczne.
- Wykład obejmuje także podstawowe zasady korespondencji dyplomatycznej.

XIX. Współczesne wojny, konflikty zbrojne, zamrożone konflikty w regionie

- Definicje, wojna i konflikt zbrojny w teoriach stosunków międzynarodowych. Wojna, konflikt zbrojny i użycie siły w systemie międzynarodowym. Wojna hegemoniczna i systemy równowagi sił. Geopolityka Nikolasa Spykmana.
- Zimna wojna, ogólnie i wybrane konflikty: wojna koreańska 1950-1953, rok 1956 w Europie i na Bliskim Wschodzie, inne. Strategie NATO w obronie przed planami inwazji Układu Warszawskiego, groźby inwazji sowieckiej na Polskę a wprowadzenie stanu wojennego 1980-81.
- Militaryny wymiar transformacji w Polsce i krajach regionu. Charakterystyka wojen i konfliktów po 1991 r. Wojna w Zatoce, Czeczenia, Kosowo, Afganistan, Irak, Gruzja, Zamrożone konflikty w regionie: Abchazja, Osetia Płd., Naddniestrze, Górski Karabach. Ku nowej wojnie światowej z Chinami?

XX. Wstęp do sowietologii

- Polskie przedwojenne instytuty i instytucje zajmujące się Wschodem: Instytut Wschodni, Instytut Badania Komunizmu, Instytut Józefa Piłsudskiego, Ukraiński Instytut Naukowy itd. Instytut Wschodni w Wilnie 1930-39 [założenie Instytutu, działanie, programy badawcze, główne seminaria, główne postacie, Instytutu - Swianiewicz, Sukiennicki, Wielhorski, Wysłouch; wojenne i powojenne losy 'ludzi' Instytutu.
- Utopia komunistyczna i jej wyznawcy; pojęcie totalitaryzmu i kwestia podobieństw ruchu komunistycznego i ruchu narodowo-socjalistycznego. Przyczyny poparcia dla komunizmu - "osobowość autorytarna".
- Opozycja i dysydenci w państwach rządzonych przez komunistów; sylwetki najbardziej znanych postaci; ruchy opozycyjnej w bloku sowieckim jako ruchy obywatelskie. Opozycja "poddany-obywatel". Opozycjoniści w systemie komunistycznym jako przykłady postaw obywatelskich.
- Komunizm i Rosja jako przedmiot dyskusji w polskim ruchu opozycyjnym lat 1976-1989. [najważniejsze kierunki myślenia politycznego, najważniejsze ośrodki i najważniejsze pisma podziemne w PRL zajmujące się Wschodem - "Obóz", "ABC", "Nowa Koalicja", "Zona" i in.. Podziemna myśl "wschodnia" od 1976r. (PPN) do utworzenia rządu Mazowieckiego (1989). Wpływ dawnych koncepcji i kierunków myślenia a polityka wschodnia wolnej Polski]; rola i wpływ ośrodków emigracyjnych. Emigracja [główne czasopisma i ośrodki emigracyjne - tzw. Londyn, nowojorska "Niepodległość" i środowiska amerykańskie, "Kultura i Giedroyc. Znaczenie ośrodków i myśli emigracyjnej.
- Badania nad historią komunizmu po roku 1989/1990. Problem rozrachunku z przeszłością. Dyskusja nad przyczynami upadku komunizmu. Dawniejsza i dzisiejsza dyskusja o zbrodniach komunistycznych
- "Wschód" i "Zachód" w Europie - wzajemne postrzeganie "Obecne procesy transformacji ustrojowej i dziedzictwo komunizmu.
- Miejsce Europy środkowej na mapie Europy podzielonej na Wschód i Zachód.

XXI. Zagadnienia narodowościowe Europy Wschodniej, Środkowej i Bałkanów

- Struktura narodowościowa Europy Wschodniej, regionu naddunajskiego i Bałkanów. Dynamika przyrostu lub spadku liczebności mniejszości narodowych, zwłaszcza węgierskiej, albańskiej, tureckiej i muzułmańskiej tereny zamieszkania, struktura obszarów wielonarodowych, konflikty narodowościowe, ich przyczyny, przebieg, rezultaty.
- Tło historyczne konfliktów. Religie mniejszości narodowych i ich wpływ na konflikty narodowe. Derusyfikacja republik postsowieckich. Postępująca ukrainizacja i zanik języka białoruskiego. Polskie mniejszości narodowe. Ustawodawstwo mniejszościowe w omawianych krajach i jego zgodność z normami Unii Europejskiej.

XXII. Zagadnienia narodowościowe, problemy religijne i demografia Rosji, Azji Środkowej i Kaukazu

- Struktura narodowościowa Federacji Rosyjskiej, państw Kaukazu Płd., Azji Środkowej. Zmiana struktury narodowej Rosji, dynamika odpływu Rosjan z b. republik sowieckich do Rosji. Koncepcja narodu rosyjskiego. Dynamika przyrostu lub spadku liczebności narodów, tereny zamieszkania, struktura obszarów wielonarodowych, konflikty narodowościowe w poszczególnych państwach postsowieckich, ich przyczyny, przebieg, rezultaty.
- Tło historyczne konfliktów. Zmiany narodowe w Azji Środkowej. Kwestia Ujgurska w Chinach i Kazachstanie. Rodziny językowe. Stan reislamizacji i jego konsekwencje. Rozmiary demograficzne emigracji zarobkowej do Rosji. Skomplikowana struktura narodowa Kaukazu, jej zmiany i konflikty. Derusyfikacja obszaru postsowieckiego.